अध्रुक्षत् । द्रोहिता द्रोग्धा द्रोढा द्रोहिष्यति ध्रोक्ष्यति । ध्रुक् ध्रुट् । "क्रुधद्रुहेर्ष्यासूयार्थानां यं प्रति कोपः" पा० कोपविषयस्य सम्प्रदानता । शत्रवे द्रुह्यति । उपरुष्टस्य तस्य सम्प्रदानस्य कर्मता भृत्यमभिद्रुह्यति । "न यजमानाय द्रुह्यति" शत०ब्रा० २।३।४।३८। "मा द्रुमेभ्यो महाभाग ! दीनेभ्यो द्रोग्धुमर्हसि !" भाग०६।४।७ "नाभिद्रुह्यति भृत्येभ्यः" भाग०४।२०।३ आर्षत्वात् न कर्मता । "मातरञ्चाभिद्रुह्यन्ति मनसा कर्मणा च ये" भा०शा० "भवांस्तानभिद्रुह्येत" कामन्दकी० अत्र तङ् असाधुः ।

द्रुह् त्रि०द्रुह–क्विप् । द्रोहकारके मित्रध्रुक् ट् ।

द्रुह त्रि०द्रुह–कर्तरि क । १द्रोहकारके "द्रुहा तन्वं गूहमाना" ऋ०७।१०४।१७। २पुत्रे शब्दार्थकल्प०। पुत्रस्य वित्ताशया पितुरनिष्टचिन्तनस्य प्रायशः सम्भावनात् तथात्वम् । ३दुहितरि स्त्री ङीष् शब्दार्थकल्प० ।

द्रुहण पु० द्रुं संसारगतिं हन्ति–हन अच् "पूर्वपदात् संज्ञायाम्" पा०णत्वम् । ब्रह्मणि । द्रुहणेन निर्वृत्तादि अरीणादि० वुञ् । द्रौहणक तन्निवृत्तादौ त्रि० ।

द्रुहिण पु० द्रुह्यति कामक्रोधादिभ्यो दुष्टेभ्यो वा द्रुह–बा० इनन् किच्च । चतुर्मुखे ब्रह्मणि अमरः "दुरालभा दानशीला द्राविणी द्रुहिणस्तुता" काशीख०२९अ० गङ्गासहस्रनाम । २विष्णौ च "महादेव ! देवस्तुत ! द्रुहिण ! अनन्त ! विश्वकर्मन् नस्तायस्वेति" हरिवं० २५९अ० ।

द्रुह्य त्रि० शिवादिगणे द्रुह्येति पाठात् द्रुह–न ण्यत् किन्तु क्यप् । द्रोहविषये तस्यापत्यम् शिवा०अण् द्रौह्य तदपत्ये बहुषु यस्कादि० अणो लुक् । द्रुह्या इत्येव ।

द्रुह्यु पु० ययातेर्नृपस्य शर्मिष्ठायां जाते पुत्रभेदे तुर्वसुशब्दे दृश्यम् । तस्मै ययातिशापकथा "ययातिरुवाच "द्रुह्यो ! त्वं प्रतिपद्यस्व वर्णरूपविनाशिनीम् । जरां वर्षसहस्रं मे यौवनं स्वन्ददस्व च । पूर्णे वर्षसहस्रे तु पुनर्दास्यामि यौवनम् । स्वं चादास्यामि भूयोऽहं पाप्मानं जरया सह । द्रुह्युरुवाच । न गजं न रथं नाश्वं जीर्णो भुङ्क्ते न च स्त्रियम् । वाग्भङ्गश्चास्य भवति तां जरां नाभिकामये । ययातिरुवाच । यत्त्वं मे हृदयाज्जातो वयः स्वं न प्रयच्छसि । तस्माद्द्रुह्यो ! प्रियः कामो न ते सम्पत्स्यते क्वचित् । यत्राश्वरथमुख्यानामश्वानां स्याद्गतं न च । हस्तिनां पीठकानाञ्च गर्दभानान्तथैव च । वस्तानाञ्च गवाञ्चैव शिबिकायास्तथैव च । उडुपप्लवसन्तारो यत्र नित्यं भविष्यति । अराजभाजशब्दन्तं तत्र प्राप्स्यसि सान्वयः" भा०आ०८४अ०।

द्रू गतौ वधे च स्वा०क्र्या० च उ०सक०सेट् । द्रूणोति द्रूणुते द्रूणाति द्रूणीते अद्रावीत् अद्रविष्ट । दुद्राव । दुद्रविथ । द्रविता द्रविष्यति ।

द्रू पु० द्रू–क्विप् । हिरण्ये उज्ज्वद० ।

द्रूघण पु० द्रुघण+पृषो० दीर्घः । मुद्गरे द्विरूपकोषः ।

द्रूण पु० द्रू–हिंसायाम् बा० नक् । वृश्चिके शब्दार्थकल्प०।

द्रेक स्वने उत्साहे च भ्वा०आत्म०अक० सेट् । द्रेकते अद्रेकिष्ट । ऋदित् णिचि चङि अदिद्रेकत् त ।

द्रेक्क पु० द्रेक्काण+पृषो० । द्रेक्काणे राशेस्तृतीयांशे ।

द्रेक्काण पु० "स्वपञ्चनवमानां ये राशीनामधिपा ग्रहाः । एते द्रेक्काणपाराशौ द्रेक्काणास्त्रय एव हि" ज्यो०त०उक्ते राशेस्तृतीयाभागे तदधिपाश्च उक्तदिशाज्ञेयाः । दृक्काणशब्दे दृश्यम् ।

द्रेश्य त्रि० दृश–कर्मणि क्यप् वेदे पृषो० । दृश्ये "यत्तद्द्रेश्यमग्राह्यमगोत्रमवर्णमचक्षुःश्रोत्रम्" मुण्डको० । "अद्रेश्यम् अदृश्यं सर्वेषां बुद्धीन्द्रियाणामगम्यमित्येतत् दृशेर्बहिःप्रस्थितस्य पञ्चेन्द्रियवाचकत्वात्" भा०

द्रेष्काण पु० द्रेक्काण+पृषो० । द्रेकाणे राशेस्तृतीये भागे ।

द्रोघ त्रि० द्रुह्–कर्मणि घञ् बा० वेदे कुत्वम् । द्रोहविषये "हेषसा द्रोघमित्रान्" ऋ०१०।८९।१२ "द्रोघमित्रान् द्रुग्धानि मित्राणि यैः ते द्रोघमित्राः" भा०। करणे घञ् । द्रोहसूचकवाक्यादौ "द्रोघाय चिद्वचस आनवाय" ऋ० ६।६२।९ "द्रोघायातिद्रोहात्मकाय वचसे" भा० "द्रोघवाचस्ते निर्ऋथं सचन्ताम्" ऋ०७।१०४।१४

द्रोण पु० द्रोणः कलशः उत्पत्तिस्थानत्वेनास्त्यस्य अच् । भारद्वाजे कौरवाणां धनुर्वेदाचार्ये तदुत्पत्तिकथा

"गङ्गाद्वारं प्रति महान् बभूव भगवान् ऋषिः । भरद्वाज इति ख्यातः सततं संशितव्रतः । सोऽभिषेक्तुं ततो गङ्गां पूर्वमेवागमन्नदीम् । महर्षिभिर्भरद्वाजो हविर्द्धाने चरन् पुरा । ददर्शाप्सरसां साक्षात् घृताची साप्लुतामृषिः । रूपयौवनसम्पन्नां मददृप्तां मदालसाम् । तस्याः पुनर्नदीतीरे वसनं पर्यवर्तत । व्यपकृष्टाम्बरां दृष्ट्वा तामृषिश्चकमे ततः । तत्र संसक्तमनसो भरद्वाजस्य धीमतः । ततोऽस्य रेतश्चस्कन्द तदृषिर्द्रोण आदधे । ततः समभवद्द्रोणः कलशे तस्य धीमतः । अध्यगीष्ट स वेदांश्च वेदाङ्गानि च सर्वशः । अग्निवेशं महाभागं